

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри психології особистості
та соціальних практик
(протокол № 5 від 17.05.2021 року)
на засіданні Вченої ради інституту людини
(протокол № 7 від 7.06.2021 року)

ОБҐРУНТУВАННЯ

наукової теми

**«Психологія конструктивної поведінки особистості у трансформаціях
суспільних відносин»**

ПІБ керівника наукового дослідження (наукової теми):

Серґєєнкова Оксана Павлівна

Термін виконання: 2021 – 2026 рр.

Актуальність теми. В умовах зростаючих несприятливих цивілізаційних викликів 2020-тих рр. об'єктивно зростає сила, частота і календарна тривалість трансформаційних виявів суспільних відносин, позначених загрозливим перебігом і аналогічними реальними та прогнозованими наслідками (політичними, екологічними, етнічними, культурологічними тощо) для становлення стабільного громадянського суспільства. У зв'язку з цим, вища освіти України, зокрема заклади вищої освіти, мають вчасно і адекватно реагувати на відповідний наявний соціальний запит, задоволення якого полягає, наприклад, у з'ясуванні в людини психологічних механізмів формування мотивованої та усвідомленої конструктивної поведінки, яка забезпечує їй особистісно-професійну конкурентну спроможність та безпечні умови життєдіяльності. Важливим дослідницьким напрямком тут вбачається розроблення нових наукових концептів для дослідження базових функціональних смислів конструктивної поведінки, що уособлюють міждисциплінарний підхід задля збереження та зміцнення у суспільстві науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційних моделей його розвитку. Конструктивна поведінка людини має стати індивідуальним і водночас соціальним комплексом «безпекових» стратегій, які забезпечують оптимальну якість життя у «кризових», «екстремальних» та «надзвичайних» ситуаціях сучасного повсякдення із власними причинно-наслідковими детермінантами, а, значить, вагомим показником соціальної відповідальності у ситуації прийняття персональних результативних рішень.

У цьому дослідницькому контенті відомими упродовж 2000–2022 рр. є наукові уявлення про життєтворчість людини (Т. Титаренко), вікові потреби особистості та пріоритети сучасної освіти упродовж життя (Е. Помиткін), психологічний аналіз конструкту внутрішнього світу особистості (О. Клименко), теоретичні аспекти готовності людини до самозбереження в екстремальних умовах М. Пилипенко), структуру конструктивної поведінки

(Ф. Василюк, М. Єрмолаєва І. Малкіна-Пих, Т. Немчин, В. Рибалка, Б. Цуканов). Їхня пізнавальна пріоритетність посилюється нормативними державними документами України (Кодекс цивільного захисту населення, 2012; Закони «Про вищу освіту», 2014 і «Про освіту», 2017; Закон про національну безпеку України, 2018; Положення МОН України про психологічну службу у системі освіти України, 2018).

Таким чином актуальність обраної для дослідження проблеми визначається необхідністю розроблення для людини конструктивних поведінкових особливостей як способів результативного особистісно-професійного самозахисту у ситуації передовсім несприятливих трансформацій суспільних відносин з перспективою активізації в неї продуктивної діяльності, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я задля особистісно-професійного успіху та психологічної безпеки. .

Об'єкт дослідження: психологія поведінки особистості у життєвому соціальному просторі як науковий феномен.

Предмет дослідження: психологічні закономірності конструктивної поведінки особистості у трансформаціях суспільних відносин (витоки, динаміка, причинно-наслідкові детермінанти, індивідуальні та групові перспективи тощо).

Мета дослідження: встановити функціональну значущість конструктивної поведінки особистості для її успішної життєдіяльності у період тривалих глобальних соціальних трансформацій.

Завдання дослідження:

1. На основі історико-логічного аналізу різнопланових тематичних наукових уявлень встановити етимологію вихідних понять «конструктивна поведінка», «психологія конструктивної поведінки», «трансформація суспільних відносин».

2. Систематизувати інформаційний базис суміжних галузей психологічного знання (загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, педагогічна психологія, психологія управління тощо), які дозволяють виробити завершені наукові концепти (наукову парадигму) для теоретико-емпіричного вивчення та прогнозування основних структурних компонентів конструктивної поведінки людини.

3. З'ясувати структурно-функціональний зміст феномена «конструктивна поведінка» як пізнавального орієнтиру для виокремлення результативних напрямків у його емпіричному / експериментальному дослідженні.

4. Визначити категоріальні характеристики феномена «трансформація суспільних відносин» через динамічні ознаки «кризових», «екстремальних» і «надзвичайних ситуацій» у системі «цивілізаційні та природні макровиклики–мікротовиклики» як комплексного пізнавального орієнтиру для виокремлення результативних напрямків у його емпіричному / експериментальному дослідженні.

5. Встановити структуру життєвого простору сучасного українського громадянського суспільства та охарактеризувати його різноплановий ресурс

(інтелектуальний, моральний, фінансовий тощо) для формування у особистості конструктивної поведінки.

6. Розробити та апробувати дослідницький інструментарій для діагностування стану конструктивної поведінки людини.

7. Виявити та апробувати перспективні прогностичні параметри конструктивної поведінки особистості.

8. Розробити систему психологічного супроводу для формування конструктивної поведінки у різновікових громадянських та професійних груп в умовах трансформацій суспільних відносин.

**Очікувана теоретична та практична значущість дослідження:
на теоретико-методологічному рівні:**

- систематизація інформаційного масиву, і, як наслідок, понятійне формулювання провідних вихідних універсалій, розроблення наукових концептів, які виокремлюють функціональний зміст феноменів «конструктивна поведінка», «психологія конструктивної поведінки», «глобальні соціальні трансформації»;
- розроблення реальних та потенційних структурно-функціональних параметрів феноменів «конструктивна поведінка», «психологія конструктивної поведінки», «глобальні соціальні трансформації» у розрізі індивідуального життєвого шляху особистості та її місцезнаходження системі різнопланових динамічних групових взаємин;
- встановлення вікових та гендерних особливостей конструктивної поведінки особистості;
- оприлюднення процедури створення результативного дослідницького інструментарію;
- інформаційне наповнення галузей психологічного знання про психологію конструктивної поведінки особистості (передовсім – це вікова психологія, соціальна психологія, психологія особистості, диференційна психологія, психологія управління);
- розроблення змісту нової інтегративної навчальної дисципліни «Психологія конструктивної поведінки особистості».
- планування виконання бакалаврських і магістерських проєктів, дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії з психології у дослідницькому розрізі означеної наукової теми кафедри психології особистості та соціальних практик.

на рівні практичного впровадження:

- використання дослідницьких матеріалів у навчальному процесі Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка у підготовці бакалаврів, магістрів психології, докторів філософії (психологія) – аудиторні заняття та соціальні практики;
- розроблення системного психологічного супроводу у формуванні конструктивної поведінки людини на основі отриманих дослідницьких результатів та актуального поточного громадянського запиту;

- розроблення прикладних технологій для адекватного реагування на глобальні соціальні трансформації через функціональний зміст кризових, екстремальних та надзвичайних ситуацій (приклади: посттравматичні стресові розлади, насильство над дорослими, насильство над дітьми, суїцидна поведінка);
- взаємодія із зацікавленими державними та комерційними інституціями;
- розроблення тематичних заявок для українських та міжнародних грантових пропозицій (як приклад: Yean Monnet Modullles, програма Фулбрайта);
- партнерство між викладачами кафедри психології особистості і соціальних практик та іншими науковими інституціями та закладами вищої освіти;
- партнерство із закладами системи освіти (дошкільні навчально-виховні заклади, загальноосвітні школи, професійні коледжі);
- професійна підготовка у системі післядипломної освіти;
- професійна підготовка на виробництві (промисловість, сфера обслуговування тощо);
- розроблення, впровадження, адаптація та патентування дослідницького діагностичного інструментарію для вивчення та прогнозування розвитку конструктивної поведінки людини.

Результати дослідження можуть стати концептуальною основою (як приклад) для 1) формування конструктивних поведінкових особливостей людини, які визначають її особистісно-професійний успіх, 2) засвоєння основ управління / менеджменту на рівні державних та комерційних організацій, 3) розуміння можливостей власного самопізнання і, загалом, пізнання навколишньої дійсності, виявляючись, як результат, у власній інтелектуальній, моральній, матеріальній самодостатності тощо, 4) побудови чи коригування індивідуальної особистісно-професійної траєкторії.

Результати дослідження будуть:

- узагальнені й оприлюднені у форматі Всеукраїнських і Міжнародних наукових конференцій та семінарів, форумів, «круглих столів»; змісті наукових статей, колективної кафедральної монографії, навчально-методичних матеріалів (приклад: навчально-методичні посібники з орієнтовними назвами «Способи конструктивної поведінки людини у кризових, екстремальних і надзвичайних ситуаціях», «Вікові особливості людини і глобалізація суспільних відносин»), електронних навчальних ресурсів (ЕНК), соціальних мереж (приклад: канал «Ютуб»), відеороликів тощо;
- впроваджені в освітні програми, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, ЕНК кафедри психології особистості та соціальних практик;
- популяризовані через безпосередню взаємодію науковців кафедри серед освітянської спільноти (тренінги, майстер-класи, ворк-шопи) тощо.